

Internationale Rijnweek: ondanks alle inspanningen wordt de Rijn niet beter

Van 18 tot 22 september jl. vond de Internationale Rijnweek plaats, in de vorm van een gecombineerde boot- en bustocht van Basel naar Rotterdam, waarbij het thema verontreiniging van de Rijn centraal stond. De reis werd op initiatief van het Hessische Ministerie voor Landbouw en Milieuhygiëne georganiseerd door de Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn tegen Verontreiniging en de Deutsche Kommission zur Reinhaltung des Rheins*). Doel was op intensieve wijze de publieke opinie met de verontreinigingsproblematiek van de Rijn te confronteren, teneinde op nationaal en internationaal niveau een grotere bereidheid tot financiële en technische steun voor de noodzakelijke maatregelen aan te kweken. Daarbij konden gedelegeerden en deskundigen van de Internationale Rijncommissie, alsmede gasten en vertegenwoordigers van de pers, zich ter plaatse over de problematiek informeren.

Zwitserland

De Rijnweek werd op 18 september jl. met trommels en dwarsfluiten geopend in Basel, de stad waar in 1950 de eerste vergadering van de Internationale Rijncommissie plaatsvond. Na begroetingswoorden door de organisatoren, in de persoon van de heer *M. F. Vigeveno*, President van genoemde Commissie en Minister *dr. Best*, Voorzitter van de Deutsche Kommission zur Reinhaltung des Rheins, werd het woord gevoerd door Bundesrat *H. P. Tschudi*. Hij wees er ondermeer op, dat de nieuwe Zwitserse wet op de waterverontreiniging, die op 1 juli jl. van kracht geworden is en een nieuwe versie is van de wet, die in 1955 werd aangenomen, de nadruk legt op verhindering van nieuwe verontreinigingen. Naast vastlegging van het principe „de vervuiler betaalt” is een strenge regeling getroffen voor de aansprakelijkheid bij schade ten gevolge van waterverontreiniging.

Binnen tien jaren dienen alle wateren in Zwitserland te zijn gesaneerd. De kantons zijn verplicht uiterlijk tot 1982 alle lozingen op wateren te staken of aan de wettelijke eisen aan te passen. Slechts voor lozingen van ondergeschikte betekenis kan bij wijze van uitzondering de genoemde termijn worden verlengd.

Betreffende het koelwaterprobleem herinnerde de heer *Tschudi* eraan, dat zijn land de lozing van koelwater op de Aare en de Rijn door nieuw te bouwen kerncentrales verboden heeft. Dit gaat ten koste van een hogere stroomprijs, terwijl koeltorens niet als een esthetische aanwinst in het landschap kunnen worden beschouwd.

Nadat de regeringspresident van het kanton Basel-stad, de heer *F. Hauser*, enige informatie had verstrekt over de twee zich in voorbereiding bevindende zuiveringsinstallaties van zijn stad, die in de Franse Elzas en in Baden-Württemberg gebouwd zullen worden en waarmee een bedrag van ongeveer f 350.000,— gemoeid is, hield de heer *R. Pedrol*, plaatsvervangend directeur van het Amt für Umweltschutz in Bern, een voordracht over de Zwitserse zuiveringstechnische maatregelen. Hij deelde mee, dat momenteel 49,8 % der bevolking aan een zuiveringsinstallatie is aangesloten, voor 13,6 % een installatie in aanbouw is en voor 7,6 % een project bouwrijp is. Deze waarden bedroegen in 1960 respectievelijk 23,9 %, 19,0 % en 9,8 %.

*) De Deutsche Kommission zur Reinhaltung des Rheins is het gemeenschappelijke overlegorgaan van de Arbeitsgemeinschaft der Länder zur Reinhaltung des Rheins en de Bondsregering in Bonn.

Het schip van de Internationale Rijnweek.

Geen tijd voor de mijnen

Het gezelschap reed vervolgens per bus naar de Elzas, waar volgens het programma een bezoek aan de installaties van de Franse Kalimijnen zou worden gebracht. Dit onderdeel viel echter uit en de deelnemers werden rechtstreeks naar de bouwplaats van de kerncentrale Fessenheim vervoerd. Hier werd kort ingegaan op dit bouwproject, waarvan de eerste fase (890 MWe) in 1975 en de tweede (eveneens 890 MWe) in 1976 in bedrijf zullen worden gesteld. Zoals bekend is volgens Frankrijk de realisering van het project al te ver gevorderd om nog koeltorens te kunnen bouwen (zie *H₂O* (5) 1972, nr. 15). Ministerialdirigent *Hammel* van het Hessische Ministerie voor Landbouw en Milieu deelde later echter mede, dat de bouw van de Duitse kerncentrale te Biblis zich in een nog verder stadium bevond, toen besloten werd hier alsnog koeltorens te plaatsen.

Volledigheidshalve dient te worden vermeld, dat Fessenheim I en II elk 43 m³/s koelwater aan het Grand Canal d'Alsace zullen onttrekken en hierop weer lozen. De Rijn, waarop het kanaal uitkomt, zal hierdoor gemiddeld minder dan 1 °C in temperatuur stijgen, terwijl een temperatuurstijging van 2 °C slechts in tijden met lage afvoer zal optreden. Deze waarden liggen aanmerkelijk beneden die, welke reeds bij andere Franse wateren optreden.

Over de zoutlozingen werden geen nieuwe mededelingen gedaan, welke de regelmatige lezers van dit tijdschrift nog niet bekend zouden zijn. Eén opmerking, gemaakt door de Franse inleider, dient echter te worden vermeld: „De Kalimijnen houden zich strikt aan de voorschriften, maar kunnen zelf geen initiatieven nemen om het zout op te slaan”.

Geen verbetering

Ter gelegenheid van de Internationale Rijnweek is door de Arbeitsgemeinschaft der Länder zur Reinhaltung des Rheins een tussentijds bericht uitgegeven over de verontreiniging van de Rijn in de Bondsrepubliek. Hierin staat vermeld, dat van 1966 tot 1971 in het Duitse deel van het stroomgebied van de Rijn ongeveer DM 6,8 miljard is geïnvesteerd in rioleringen en zuiveringsinstallaties. Desondanks valt er

volgens minister dr. Best geen verbetering in de waterkwaliteit te bespeuren. Slechts op enkele plaatsen is een evenwichtstoestand ontstaan. Volgens de Minister bevindt zich de Rijn aan de rand van de absolute ondergang en moeten de inspanningen in de toekomst aanmerkelijk worden vergroot. Vele zuiveringsinstallaties bestaan slechts uit een mechanisch deel, terwijl vele mechanisch-biologische installaties overbelast zijn.

Momenteel wordt het afvalwater van 39 % van de bevolking in het Duitse Rijnstroomgebied biologisch gezuiverd, van 32 % alleen mechanisch en van 29 % niet behandeld. Enkele zeer grote zuiveringswerken bevinden zich echter in bouw b.v. de mechanisch-biologische installatie aan de Emscher voor 2,5 miljoen inwonerequivalenten (bouwkosten DM 200 miljoen) en de gemeenschappelijke zuiveringsinstallatie van de stad Leverkusen en de firma BASF voor 3,3 miljoen i.e. Op het Duitse Rijntraject, dat tot Keulen per boot werd afgelegd, werden vele voordrachten gehouden. Op enkele, die voor de lezers van H₂O van bijzondere interesse geacht mogen worden, zal nader worden ingegaan.

Meet- en controlesysteem

Minister *O. Meyer* van het Ministerie voor Landbouw, Wijnbouw en Milieubescherming van Rheinland-Pfalz, gaf een uiteenzetting over het meet- en controlesysteem langs de Rijn. Het ligt in het voornemen een keten van vaste meetstations langs deze stroom en de zijrivieren op te bouwen. Momenteel zijn er reeds twee in bedrijf, te Bimmen (bij Lobith) en in Palzem aan de Moezel. De bouw van een derde installatie te Bad Honnef zal binnenkort afgesloten worden. Afvalwaterlozers zijn verplicht door automatische meetapparatuur of door analyse van continu genomen monsters de samenstelling van het afvalwater te controleren. Hierop wordt door de bevoegde autoriteiten toezicht gehouden, terwijl controlemonsters worden genomen vanaf de wal of rivier, waartoe speciale auto's, laboratoriumwagens en -schepen worden ingezet. Ook worden hefschroefvliegtuigen gebruikt om lozingen op te sporen. Van dit laatste vond een demonstratie plaats. Enkele overboord gegoten emmers kleurstof werden vanuit een hefschroefvliegtuig gefotografeerd en 10 minuten later konden de afgeworpen foto's op het schip worden getoond.

Er zijn 2 laboratoriumschepen in de vaart, de Max Prüss in Nordrhein-Westfalen en de Oskar in Rheinland-Pfalz. Tijdens de Internationale Rijnweek werd een derde laboratoriumschip te Wiesbaden gedoopt door de echtgenote van de Hessische Minister-President. Bij deze gelegenheid kreeg

Ambassadeur Vigeveno wordt geïnterviewd door Harmen Siezen van het NOS-journaal.

het de naam Argus, waarmee een intensivering van het speurwerk gekarakteriseerd wordt. De bouwkosten bedragen DM 1,75 miljoen, inclusief de laboratoriuminrichting.

Thermische verontreinigingen

Minister *dr. Best* belichtte de problemen van de thermische verontreiniging. De Bondsrepubliek heeft net als Zwitserland voorgeschreven, dat alle geplande en zich in bouw bevindende elektrische centrales over koeltorens dienen te beschikken. Hij betreunde het, dat Frankrijk zich tot nu toe nog niet bereid verklaard heeft dit standpunt te delen en merkte op, dat Nederland ten aanzien van deze principiële kwestie klaarblijkelijk een afwachtende houding aanneemt. Het is volgens de Minister noodzakelijk, dat in alle Rijn-oeverstaten een gelijklopend standpunt wordt ingenomen.

Op 19 september jl. vond in Wiesbaden een openbare discussie-avond plaats, onder het motto „Der Rhein in Gefahr?“. Het forum bestond uit enkele Duitse Ministers, de President van de Internationale Rijncommissie, de Voorzitter van de Deutsche Rheinkommission en enkele vooraanstaande persoonlijkheden uit de industrie. De vice-president van het Bundesverband der Deutschen Industrie deelde bij deze gelegenheid mee dat de investeringen van de Duitse chemische industrie ten behoeve van de milieuhygiëne in de jaren 1965 tot en met 1969 DM 3 miljard bedroegen en in de periode 1970 t/m 1974 ongeveer DM 4 miljard zullen omvatten.

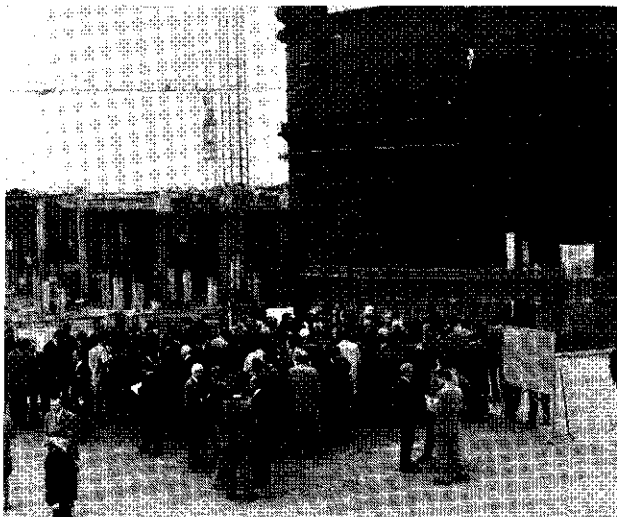
De heer *M. F. Vigeveno*, President van de Internationale Rijncommissie, legde er de nadruk op, dat de regeringen over bereidheid dienen te beschikken, willen doeltreffende internationale maatregelen genomen kunnen worden.

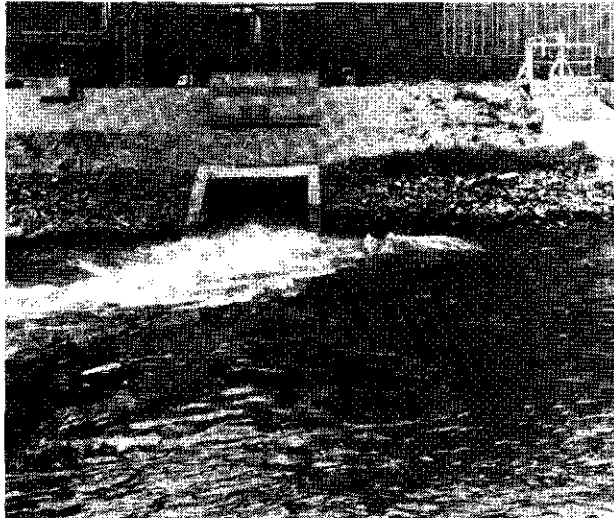
Bilgenentwässerungsverband

Tijdens de verdere bootreis sprak Ministeraldirigent b.d. *Klosterkemper* over de activiteiten van het Bilgenentwässerungsverband, een Duitse organisatie, die met 6 speciale schepen op de Rijn de afgewerkte scheepsmotorolie en de olie uit de bilge (dit is de kielruimte onder de motor) inzammelt. Het gaat hierbij om een hoeveelheid van ongeveer 10.000 ton olie per jaar, die vroeger zonder meer overboord werd gepompt met alle gevolgen van dien voor de waterkwaliteit. De organisatie heeft 2 leden, de Arbeitsgemeinschaft der Rheinwasserwerke (zusterorganisatie van de Nederlandse RIWA) en de Verein zur Wahrung der Rheinschiffahrtsinteressen.

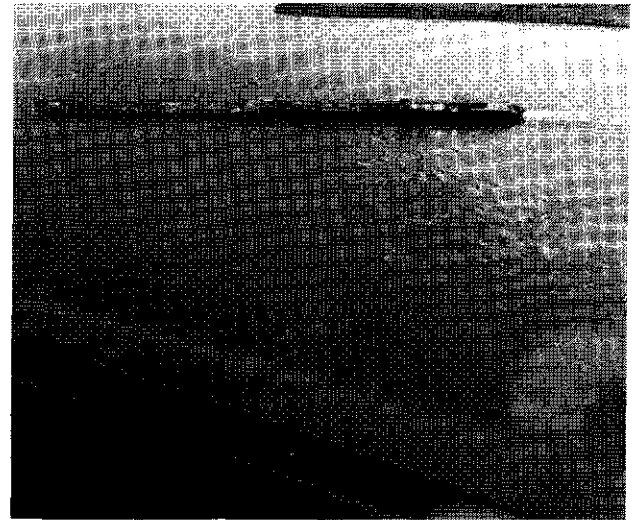
De Rijkswaterstaat steunt de werkzaamheden door een jaar-

Bij de in aanbouw zijnde kerncentrale te Fessenheim.

Zo gaat dat langs de Rijn.

Vanuit de lucht zijn olieplekken op de Rijn goed waarneembaar.

lijkse subsidie van DM 5.000. Ir. J. J. Hopmans, gepensioneerd Hoofdingenieur-directeur van het RIZA, heeft in een in 1968 uitgebracht rapport aan de EEG berekend, dat de genoemde hoeveelheid van 10.000 ton olie overeenkomt met de afvalwaterlast van een stad met 1.000.000 inwoners. De bouw van een zuiveringsinstallatie hiervoor zou (in 1968) ongeveer DM 150 miljoen kosten, terwijl de jaarlijkse bedrijfskosten inclusief afschrijving ongeveer DM 15 miljoen zouden belopen. De inname van 5000 ton bilgenolie per jaar, wat ongeveer met de huidige praktijk overeenkomt, kost slechts DM 500.000. Hieruit blijkt, dat een goed georganiseerde inzameling van bilgenolie een uitermate economische zaak is en van groot belang voor de kwaliteit van het rivierwater.

IAWR

De heer *Dipl.-Ing. G. Kopf*, President van de Internationale Arbeitsgemeinschaft der Wasserwerke im Rheineinzugsgebiet, zette de problemen uiteen, die de drinkwatervoorziening door de verontreiniging van de Rijn ondervindt. Hij sprak zich uit voor opstelling van een internationaal saneringsplan en het leggen van de competenties in één hand.

Vanaf Keulen werd de reis per bus vervolgd. Na in Birmen het automatische meetstation van Nordrhein-Westfalen te hebben bezichtigd, werd het gezelschap in Berg en Dal (bij Nijmegen) door de Nederlandse autoriteiten verwelkomd.

In Nederland

Ir. J. J. Meulenkamp van de Directie Waterhuishouding en Waterbeweging der Rijkswaterstaat hield een voordracht over „De Rijn en de waterhuishouding van Nederland”. Hij belichtte het belang en de omvang van de bestrijding van de verzilting, vermeldde de genomen maatregelen om de zoutbelasting vanuit zee het hoofd te bieden en toonde aan, dat de Rijn de grootste zoutbron voor Nederland is.

Jaarlijkse zoutbelasting van het oppervlaktewater in Nederland

Oorzaak	10 ⁶ t NaCl/jaar
Rijn (bij Lobith)	18
Indringing bij zeesluizen	7
Kwelwater in polders	3
Maas (bij Borgharen)	1,5
Wegenzout	0,3
Afval uit landbouw	0,2
Neerslag	0,2
Huishoudelijk afvalwater	0,17
Totaal	30,37

De voordracht maakte duidelijk van welk groot belang het voor ons land is, dat de Internationale Rijncommissie erin slaagt een overeenkomst betreffende een vermindering van de zoutbelasting van Rijn tot stand te brengen.

Nadat dr. K. J. Keller van de KEMA een verslag had gegeven over het bij dit instituut in uitvoering zijnde research-programma betreffende de hydrobiologische gevolgen bij het gebruik van oppervlaktewater als koelmedium, hield ir. C. van der Veen, Directeur van Gemeentewaterleidingen (Amsterdam), een inleiding over de openbare en industriële watervoorziening in Nederland. Hij ging in op het verwachte waterverbruik in de toekomst en de mogelijkheden om hiervoor aan voldoende grondstof te komen. Hierbij bleek dat een toename van het verbruik vrijwel uitsluitend met oppervlaktewater gedekt kan worden, waarbij de Rijn een steeds belangrijker rol gaat spelen. Vandaar, dat de voortdurend slechter wordende waterkwaliteit van deze rivier een permanente bron van zorg is. Dit werd geïllustreerd met een kwaliteitsvergelijking van het Rijnwater te Lobith in de jaren 1959, 1964 en 1971.

Jaargemiddelde van het Rijnwater aan de Duits-Nederlandse grens (stroomkm 865)

		1959 ¹⁾	1964 ²⁾	1971 ³⁾
Debiet	m ³ /s	1584 ⁴⁾	1421 ⁴⁾	1451 ⁴⁾
Zuurstof	mg/l	5,9	5,4	4,5
Verzadigingsindex (O ₂)	%	57	50	41
Elektr. geleidingsvermogen (20 °C)	µS/cm	—	920	1055
Chloride	mg/l	180	187	232
Sulfaat	mg/l	—	102	107
Nitraat	mg/l	8,4	10,7	12,0
Ammonium	mg/l	2,3	3,2	3,6
Orthofosfaat	mg/l	0,26	0,57	0,67
Totaalhardheid	D°	15,1	14,9	15,9
Fenol	µg/l	27	38	52
KMnO ₄ -verbruik (gefiltr.)	mg/l	—	—	35
(ongefiltr.)	mg/l	42	62	—
BOD ₅	mg/l	7,8	8,7	9

¹⁾ Bericht IV (1959-1960) über die physikalisch-chemische Untersuchung des Rheinwassers, Internationale Kommission zum Schutze des Rheins gegen Verunreinigung, Koblenz.

²⁾ Zahlentafeln 1964 der physikalisch-chemischen Untersuchungen des Rheins sowie der Mosel/Koblenz, Internationale Kommission zum Schutze des Rheins gegen Verunreinigung, Koblenz.

³⁾ Volgens opgave van Laboratorium Oost, Doetinchem.

⁴⁾ Volgens opgave van Rijkswaterstaat, directie Waterhuishouding en Waterbeweging, Den Haag.

Om de toestand te kunnen verbeteren, is het volgens *ir. Van der Veen* noodzakelijk, dat in het gehele Rijnstroomgebied een permanente kwalitatieve en kwantitatieve inventarisatie wordt gemaakt van alle lozingen van afvalwater. Aan de hand van een dergelijk overzicht kan een saneringsplan voor de gehele Rijn worden opgesteld met prioriteiten voor te nemen maatregelen.

Om concurrentievervalsing te voorkomen dienen voor het lozen gelijkwaardige tarieven volgens dezelfde parameters te worden vastgelegd. De inleiding werd beëindigd met het attenderen op het voorkomen van carcinogene en cholinesteraseremmende stoffen in het Rijnwater.

Vervolgens vond een bezoek aan de stuw te Hagestein plaats, waarna de gasten per bus naar Rotterdam werden gebracht, waar eveneens 3 voordrachten plaatsvonden.

Minister Udink

Drs. B. J. Udink, Minister van Verkeer en Waterstaat ad interim, hield een toespraak over de taak van de Internationale Rijncommissie. Hij betreunde het, dat ondanks de in dit overlegorgaan ondernomen activiteiten de resultaten teleurstellend zijn en nog geen enkel gemeenschappelijk regeringsbesluit is genomen. De herkomst van talrijke verontreinigende stoffen is onduidelijk, terwijl de kwaliteit van het Rijnwater zelfs achteruit gegaan is. Het feit, dat er zo weinig concrete resultaten zijn bereikt, leidde er toe, dat de Nederlandse Regering in december 1971 besloot de Rijnproblematiek op Ministersniveau te gaan bespreken. Het zoutvraagstuk zal hierbij voorop staan, aangezien de bestudering hiervan het verst gevorderd is. De regering acht het van principiële betekenis, dat de Internationale Rijncommissie van de lidstaatregeringen concrete opdrachten ontvangt, die zullen leiden tot de opstelling van een allesomvattend saneringsprogramma ter verbetering van de Rijnkwaliteit. Ter realisering hiervan dient een gecoördineerd actieprogramma voor de gehele Rijn te worden opgesteld, waarbij ervoor dient te worden gewaakt, dat het effect van in een bepaald land getroffen maatregelen niet door nieuwe lozingen elders teniet wordt gedaan. Minister Udink deelde over de situatie in eigen land mee, dat het gehanteerde financieringssysteem het mogelijk maakt uiterlijk in 1985 alle afvalwaterlozingen te regelen.

Chloridegehalte

De voordracht van *ir. J. van de Kerk*, directeur-generaal der Rijkswaterstaat, had tot titel „De betekenis van de Rijn voor Nederland”. Hierin werd het belang van een laag chloridegehalte van het rivierwater onderstreept, teneinde dit water te kunnen gebruiken om het zeewater terug te dringen en het verzilte water in de poldergebieden te verdunnen. Ook aan de consequenties voor de drinkwatervoorziening en de tuinbouw werd aandacht besteed. *Ir. v. d. Kerk* vestigde er de aandacht op, dat Nederland zich slechts bij wijze van uitzondering bereid verklaard heeft, een financiële bijdrage aan een zoutopslag in de Elzas te leveren, aangezien in principe het standpunt wordt gehuldigd, dat de vervuiler betaalt.

Naast chloride zijn ook andere verontreinigende stoffen van belang. De organische verontreiniging leidde ertoe, dat in 1971 bij Lobith door de Internationale Rijncommissie bij vier van de 26 monsters een zuurstofgehalte onder 2 mg/l werd gevonden.

Op de lozing van afvalwater is in Nederland een heffing gesteld. Deze is voor alle rijkswateren, waartoe de Rijn, Maas, IJssel- en Deltameer behoren, gelijk en bedraagt dit jaar f 5,— per inwonerequivalent. Dit bedrag wordt per jaar met f 3,— verhoogd tot in 1975 een niveau van f 14,— is bereikt, wat als voorlopige eindheffing wordt beschouwd. De op deze wijze verkregen financiële middelen zullen worden gebruikt als bijdrage in de investeringskosten van zuiveringsinstallaties aan de rijkswateren. De lozingsheffingen

bij wateren, die niet onder het beheer van het Rijk vallen, zullen in het algemeen hoger liggen, aangezien hiermee de bouw- en bedrijfskosten van de installaties moeten worden bestreden.

Begin 1972 waren in Nederland 451 gemeentelijke zuiveringsinstallaties met een capaciteit van 7,5 miljoen i.e. in bedrijf alsmede 113 door bedrijven en inrichtingen gebouwde installaties. Voor de sanering van de binnenwateren is tot 1985 een bedrag van f 3 - 4 miljard nodig, gerekend naar het huidige prijsniveau en zonder de bijbehorende rioleringen. Een bedrag in dezelfde orde van grootte is nodig voor de estuaria en de kustwateren. Om het geld zo efficiënt mogelijk te investeren, wordt een meerjarenplan opgesteld, dat eens per vijf jaar wordt aangepast. Het is het streven om in 1985 de omvang van de lozingen op de rijkswateren van 9 miljoen i.e. momenteel tot minder dan 3 miljoen i.e. terug te brengen.

Tijdgebrek

Wegens tijdgebrek kwam de toespraak van *ir. W. C. Reij*, directeur-generaal voor Milieuhygiëne, de enige spreker van het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne, te vervallen. De tekst werd echter wel ter beschikking gesteld. Hierin wees hij op het toenemend waterverbruik in Nederland, het belang van de Rijn voor de drinkwatervoorziening en de nog steeds toenemende vervuiling van deze rivier. Hij riep op tot krachtiger optreden tegen de waterverontreiniging.

Persconferentie

Op de laatste dag van de Rijnweek werd in Rotterdam een persconferentie gehouden. De heer *M. F. Vigeveno*, President van de Internationale Rijncommissie, deelde mee, dat de Week geen regeringskarakter gedragen heeft en er geen rechtstreeks verband met de komende Ministersconferentie over de Rijn bestond. Hij beschouwde het wel als nuttig, dat de Rijnreis kort vóór de conferentie heeft plaatsgevonden. De bijzondere plenaire vergadering van de Internationale Rijncommissie, die voorafgaande aan de persconferentie in Rotterdam was gehouden, had tot doel de Ministersconferentie voor te bereiden. Hierbij zullen drie belangrijke aspecten een rol spelen:

1. oplossing van het zoutvraagstuk;
2. thermische verontreiniging;
3. verontreiniging door zware metalen, biociden en eutrophiërende stoffen.

Verder zullen de Ministers zich beraden over de werkwijze van de Commissie teneinde deze effectiever te maken.

De Internationale Rijnweek werd besloten met een rondvaart door de haven van Rotterdam. Evenals de bezichtiging van de stuw bij Hagestein was dit bijzonder interessant. Men kan zich echter afvragen of de Nederlandse organisatoren niet nog meer succes met hun programma zouden hebben ge oogst, indien het waterleidingbedrijf op de Beerenplaat zou zijn bezocht of een ander project, dat meer onder het thema van de Internationale Rijnweek viel.

Naar mening van de opsteller van dit verslag is de Rijnweek een succes geworden, waarbij de mate van openhartigheid in het geven van informatie opvallend was. Als belangrijkste stap voorwaarts dient te worden beschouwd, het ontstane inzicht bij de verantwoordelijke autoriteiten, dat ondanks alle kosten en moeite de kwaliteit van het Rijnwater achteruit gegaan is en de inspanningen dus aanmerkelijk dienen te worden vergroot. Het is te hopen, dat de bereidheid, dit voor nemen in de daad om te zetten, in voldoende mate zal ontstaan.